Actieplan Kunst van Lezen 2012 – 2015

kunst van lezen

OPENBARE BIBLIOTHEKEN
EN STICHTING LEZEN

lezen
STICHTING LEZEN

sectorinstituut
openbare bibliotheken

Ministerie OCW
Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer drs. H. Zijlstra
Postbus 16375
2500 BJ 'S GRAVENHAGE

datum
20 december 2011

contactpersoon
G. van Dalen

adres
Postbus 16518
1001 RA Amsterdam

doorkiesnummer
020-6230566
e-mail: gvandalen@lezen.nl

Onderwerp
Actieplan Kunst van Lezen
2012-2015

Geachte heer Zijlstra,

Op 8 september jl. informeerde u de Kamer over uw voornemen het Leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen de komende jaren voort te zetten in samenhang met het Actieplan Laaggeletterdheid. Wij voelen ons in ons werk gesterkt door het voornemen van het kabinet om dit stimuleringsbeleid om kinderen in aanraking te brengen met de wereld van het boek en de literatuur de komende jaren te blijven voeren.

Kunst van Lezen blijft gericht op het strategisch inzetten van leesbevordering als belangrijk onderdeel van bibliotheek- en onderwijsbeleid omdat lezen taalachterstanden terugdringt en laaggeletterdheid voorkomt.

Focus op verankering

Kunst van Lezen blijkt een belangrijke katalysator te zijn om grootschalige leesbevorderingsprojecten van de grond te krijgen. BoekStart en de Bibliotheek op school zijn uitgegroeid tot sterke, breed gedragen kwaliteitsmerken. Deze projecten en de netwerkaanpak rond leesbevordering hebben laten zien dat een meerjarige aanpak werkt. Eind 2015 wordt Kunst van Lezen naar verwachting beëindigd. Het programma voor de komende jaren is daarom gericht op (verdere) verankering van de diverse programmalijnen, zowel op landelijk als provinciaal en lokaal niveau.

Evidencebased aanpak

Daarbij wordt een evidencebased aanpak gevolgd. Zo vindt financiële ondersteuning uitsluitend plaats op basis van bewezen resultaten en zullen de monitoring en het wetenschappelijk onderzoek worden geïntensiveerd om de aanpak empirisch steviger te kunnen onderbouwen.

Beleidsprogramma op hoofdlijnen

Op basis van bovenstaande overwegingen is voor de komende jaren een concreet actieplan voor 2012 tot en met 2015 opgesteld dat u bijgaand aantreft. Verder zenden wij u het jaarplan 2012 en het begrotingsoverzicht voor de vier jaar waarvoor wij de projectsubsidie aanvragen. Gebaseerd op uw brief van 8 september jongstleden gaat het voor 2012 om een bedrag van 2,93 miljoen euro, de drie daaropvolgende jaren gaat het jaarlijks om 2,85 miljoen euro. Stichting Lezen is penvoerder van Kunst van Lezen.

- *Bibliotheek staat centraal*

De bibliotheek blijft binnen de programmaonderdelen van Kunst van Lezen centraal staan. Leesbevordering sluit immers naadloos aan op haar publieke missie. Kunst van Lezen blijkt ook belangrijke impulsen te geven aan professionalisering èn vernieuwing van het openbaar bibliotheekwerk. Langs die weg levert Kunst van Lezen een belangrijke bijdrage aan verbetering van het maatschappelijk functioneren van bibliotheken, de centrale doelstelling van de bibliotheekvernieuwing.

- *Leescoalitie: strategische samenwerking op landelijk niveau*

Tegelijk vormt de bibliotheek de verbindende schakel met andere samenwerkende maatschappelijke instellingen. Door intensiever samen te werken met deze instellingen wordt ook bereikt dat leesbevordering als een van de basisonderdelen van taalontwikkeling geborgd wordt in beleid van gemeenten, consultatiebureaus, onderwijsinstellingen (PO maar ook VO) en de kinderopvang.

De afgelopen jaren is vooral ingezet op samenwerking op uitvoerend niveau. De komende jaren zullen Stichting Lezen en SIOB een sterker accent leggen op het smeden van strategische coalities op landelijk niveau. Concreet gaat het daarbij om de totstandkoming van een Leescoalitie die op inhoud en projecten samenwerkt met landelijke partijen zoals Stichting Lezen & Schrijven, Entoen.nu, VOB en spelers uit het boekenvak als KBb, NUV, CPNB en KvB. Deze samenwerking moet leiden tot een gezamenlijke visie op een grootschalige, integrale aanpak van leesbevordering en op kennisdeling en samenwerking bij landelijke campagnes.

- *Landelijke campagnes*

De ervaringen in de afgelopen jaren wijzen uit dat de effectiviteit van alle inspanningen aanmerkelijk verhoogd kan worden door ouders nadrukkelijker in de aanpak te betrekken en te ondersteunen. Daarom plant Stichting Lezen de campagne '2013: jaar van het voorlezen'.

- *Uitbreiding van BoekStart naar de Kinderopvang*

BoekStart heeft stevig voet aan de grond gekregen de afgelopen jaren. De reacties en resultaten zijn positief. Vóór de start van Kunst van Lezen was het aantal babyleden bij deelnemende bibliotheken vrijwel nihil. De situatie in september 2011 toont een flinke toename van het aantal babyleden. De komende jaren wordt BoekStart uitgebreid naar de kinderopvang

- *Bibliotheek op school: uitbreiding naar het VO*

Bibliotheek op de Basisschool heeft veel betekend voor de versterking van de relatie tussen bibliotheek en onderwijs. Als gevolg van dat succes gaan Stichting Lezen en SIOB in samenwerking met Bibliotheek.nl (B.nl) een landelijke service ontwikkelen onder de noemer de Bibliotheek op school. Primair gaat daarbij de aandacht uit naar het basisonderwijs. Deze landelijke service is gebaseerd op de aanpak van de Bibliotheek op de Basisschool, aangevuld met de aanpak binnen de digitale projecten Boek1Boek, Biebsearch jr en Schoolbieb.nl. Dat er veel animo is voor deze aanpak bleek tijdens zes regionale conferenties in november 2011 over de Bibliotheek op school. In 2012 wordt begonnen met het proefgewijs introduceren van de Bibliotheek op school in het voortgezet onderwijs. Er wordt een aanpak voor het voortgezet onderwijs ontwikkeld waarbij wordt samengewerkt met bewezen succesvolle bibliotheekprojecten zoals Biebsearch VO/ROC en 4you!.

Hoogachtend,

Gerlien van Dalen

directeur Stichting Lezen

Maria Heijne

directeur Sectorinstituut
Openbare Bibliotheken

Actieplan Kunst van Lezen 2012 - 2015 **20 december 2011**

1. Inleiding

Doelstelling van Kunst van Lezen is versterking van de leescultuur. Door kennismaking met de wereld van de literatuur en het boek vergroten kinderen spelenderwijs hun woordenschat en verhogen zij hun taalniveau. Hierdoor worden in een vroeg stadium taalachterstanden teruggedrongen waardoor minder kans ontstaat op laaggeletterdheid.

OCW heeft in 2008 vier programmalijnen[1] opgezet voor Kunst van Lezen:

- Proef met Boekstart in Nederland
- Bibliotheek biedt dienstverleningspakket aan binnen (taalachterstand)scholen
- Kennismaking cultuurhistorische canon door middel van jeugdboeken
- Landelijk dekkende voorziening van leesbevorderingsnetwerken

De bereikte resultaten zijn door onderzoeksbureau Sardes in 2009, 2010 en 2011 drie keer gemonitord. Daarbij is geconstateerd dat Kunst van Lezen aan het behoud en de ontwikkeling van de leescultuur in ons land een belangrijke impuls heeft gegeven. De Tweede Kamer is hierover in 2010 door uw ministerie in positieve zin geïnformeerd[2]. In uw brief van 8 september 2011 heeft u deze zienswijze bevestigd en heeft u in beginsel geld beschikbaar gesteld voor een vervolg in 2012 – 2015 op basis van een door ons opgesteld actieplan.

Dankzij de impulsgelden van het ministerie van OCW is deze doelstelling de laatste vier jaar behaald. Het lezen en de aandacht voor het plezier in lezen heeft dankzij Kunst van Lezen een belangrijke impuls gekregen. Kunst van Lezen is een katalysator gebleken in het tot stand brengen van structurele leesbevorderingsactiviteiten via bibliotheken. De structurele aanpak is vastgelegd in zeven brochures. Deze brochures vormen het fundament onder de aanpak van BoekStart (2 brochures), de Bibliotheek op school (3 brochures) en de netwerken leesbevordering (twee brochures).

Met het voorliggende actieplan voor 2012-2015 voldoen we aan uw vraag. In de bijlage is het jaarplan voor 2012 inclusief een budgetverdeling opgenomen.

---

[1] In zijn brief aan de Tweede Kamer van 17 maart 2008 (Kamerstukken II 2007/08, 31 200 VII, nr. 161) schetst (toenmalig) minister Plasterk in het kader van *Kunst van Lezen* de drie programmalijnen en een ondersteunende programmalijn.

[2] Op basis van de vervolgmeting 2010 heeft toenmalig staatssecretaris Van Bijsterveldt de Tweede kamer geïnformeerd (Brief met referentie 204322, 5 juli 2010) over de voortgang van het leesbevorderingsprogramma. Zij constateert - halverwege de looptijd van Kunst van Lezen - dat er veel in gang is gezet.

De komende vier jaar willen wij de ontwikkelde structuur verder versterken zodat verankering van leesbevordering kan plaatsvinden binnen bibliotheken, kinderopvang, centra voor Jeugd en Gezin en primair en voortgezet onderwijs. Uitgaande van het feit dat het programma in 2015 eindigt, omschrijven we de te behalen doelstelling in deze periode als volgt:

2. Doelstelling 2012-2015

Kunst van Lezen staat eind 2015 voor een breed gedragen structurele leesbevorderingsaanpak voor jeugd 0-18 jaar. De diverse onderdelen zijn duurzaam verankerd binnen bibliotheeklagen, overheden, organisaties van kinderopvang, centra voor Jeugd en Gezin en het onderwijs. Strategische netwerkvorming op alle niveaus (landelijk, provinciaal, lokaal) is de basis voor beleid, financiering en uitvoering van de aanpak. Het nut van de door Kunst van Lezen ingezette en gefinancierde aanpak is dermate bewezen dat de bibliotheeksector in samenwerking met haar partners de ingeslagen weg met inzet van eigen middelen duurzaam voortzet.

Op landelijk niveau blijven Stichting Lezen en Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) in deze constellatie fungeren als aanjager, vernieuwer en kwaliteitsbewaker. In dit kader past de opzet van een toonaangevend landelijk netwerk dat de basis is voor een structurele inbedding van leesbevordering. Deze zogenoemde **Leescoalitie** wordt aangevoerd door Stichting Lezen en SIOB. De Leescoalitie werkt op inhoud en projecten samen met landelijke partijen zoals Stichting Lezen & Schrijven, VOB, Entoen.nu en spelers uit het boekenvak als KBb, NUV, CPNB en KvB. De Leescoalitie wordt in 2012 uitgewerkt in de beleidsplannen van Stichting Lezen en SIOB.

3 Taalstimulering door leesbevordering en onderzoek

Door het lezen van boeken neemt de taalvaardigheid toe, heeft (buitenlands) onderzoek meer dan eens bewezen (zie o.a. de brochure *Meer lezen, beter in taal* van Kees Broekhof van Sardes). De effecten van BoekStart en de Bibliotheek op school zullen we de komende jaren meten en 'evidence-based' schragen zodat we aantonen dat onze interventies het taalniveau verhogen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van het leggen van CITO-resultaten naast door ons gegenereerde resultaten. Daarnaast is het laten verrichten van wetenschappelijk onderzoek naar effecten van de interventies van belang en gaande[3] .

4 Communicatiecampagne

Het is zaak een zo groot mogelijk blijvend bereik te creëren. Om het lezen met plezier daadwerkelijk te bevorderen willen wij kinderen intensief kennis laten maken met de wereld van boek en literatuur. Dit gebeurt volgens de opvatting van de doorgaande leeslijn[4]: kinderen van 0 tot 18 jaar moeten doorlopend in contact komen met voor hen geschikte boeken en literatuur. Hiervoor is het van belang dat de cultuur van het boek en het (literaire) lezen een vanzelfsprekend onderdeel is van het curriculum tijdens het voorschoolse traject en de schoolloopbaan van leerlingen.

De onderlinge verwevenheid tussen leesbevordering en leesvaardigheid moet prominent gecommuniceerd worden. Stimulering van de ouderbetrokkenheid zal belangrijker worden de komende jaren, zodat kinderen ook in de thuissituatie meer in aanraking komen met lezen en voorlezen van en uit boeken. Nu met name BoekStart een kritische massa ouders bereikt, is het zinvol en noodzakelijk om – naast vakcommunicatie – ook massacommunicatie in te zetten om BoekStart meer bekendheid te geven. Om dat verder te versterken breiden we het merk BoekStart uit naar boekhandels en andere detaillisten (bijvoorbeeld babywinkels) om het

[3] 'BoekStart, een vroege start met boeken' is een onderzoek van de Universiteit Leiden iov SL en OCW

[4] Het in 2005 door Stichting Lezen ontwikkelde concept van de doorgaande leeslijn is reeds jaren uitgangspunt van staand beleid en activiteiten.

ook daar zichtbaarder te maken. De boekhandel kan op termijn ook aanhaken bij de Bibliotheek op school en het onderdeel Canon. Hiermee stimuleren we nadrukkelijk het belang van boekenbezit naast het lenen en lezen van boeken.

Daarnaast is het ter versterking van de leescultuur tijd voor een meer generieke publiekscampagne, waarin het belang van lezen breed onder de aandacht wordt gebracht.

5 Deskundigheidsbevordering: HRM en certificering

Aandacht voor HRM (met name adequate cursussen) is binnen de aanpak van Kunst van Lezen belangrijk. We moeten voorkomen dat bibliotheken en andere instellingen afhaken omdat het personeel qua kennis of vaardigheden onvoldoende geëquipeerd is om de projecten te kunnen dragen. Deskundigheidsbevordering van bibliotheekdirecteuren, uitvoerende bibliothecarissen, pedagogisch medewerkers, studenten aan PABO's en leerkrachten zal daarom de komende jaren een speerpunt zijn binnen Kunst van Lezen.

Streven is voor de projecten van Kunst van Lezen bibliotheekcertificeringsnormen en criteria te doen laten gelden. Gesprekken hierover zijn inmiddels gestart.

6 Wat wordt de komende vier jaar bereikt

Kunst van Lezen houdt de komende vier jaar vast aan de door uw ministerie geformuleerde programmalijnen, die we vanaf nu onderdelen noemen. De vier programmalijnen worden wel teruggebracht tot drie onderdelen, die de gehele doorlopende leeslijn 0-18 jaar beslaan:

1. BoekStart voor baby's en Boekstart in de Kinderopvang 0-4 jaar
2. De Bibliotheek op school voor primair en voortgezet onderwijs, met aandacht voor Canonboeken
3. Structurele netwerkvorming leesbevordering op alle niveaus.

Hieronder vatten we kort samen wat we verwachten te bereiken per programmaonderdeel.

BoekStart

- BoekStart voor baby's is structureel verankerd binnen bibliotheek, kinderdagverblijven en consultatiebureaus. BoekStart wordt uitgebreid naar de kinderopvang. BoekStart voor baby's heeft eind 2015 een bereik van 65% van de Nederlandse baby's. BoekStart wordt uitgebreid naar de kinderopvang. BoekStart in de Kinderopvang is in 2015 ingevoerd in 50% van de kinderopvanginstellingen binnen het werkgebied van 65% van de basisbibliotheken.

De Bibliotheek op school

- Binnen het basisonderwijs wordt in 2015 50% van de leerlingen bereikt met de Bibliotheek op school. De Bibliotheek op school wordt uitgebreid naar het voortgezet onderwijs en bereikt in 2015 35% van de leerlingen.
- De kennismaking met de cultuurhistorische canon wordt onderdeel van de Bibliotheek op school. 50% van de leerkrachten besteedt in 2015 aandacht aan boeken die gerelateerd zijn aan de 50 vensters van de Canon. Dankzij diverse voorleeswedstrijden zullen Canonboeken veel aandacht genereren.

Netwerken Leesbevordering

- De 'landelijke dekkende voorziening van leesbevorderingsnetwerken' wordt voortaan aangeduid als **Netwerken Leesbevordering**. Actieve, structurele netwerkvorming is op alle niveaus relevant. In 80% van

de basisbibliotheken werkt men in 2015 met lokale overheid en instellingen samen binnen een leesbevorderingsnetwerk.

7. Activiteiten per onderdeel de komende jaren

In algemene zin worden er binnen de twee uitvoerende organisaties afspraken gemaakt over wie verantwoordelijk is voor welke onderdelen van Kunst van Lezen. Onderzoek is zowel een zaak van Stichting Lezen als SIOB , ICT en digitalisering is voornamelijk de verantwoordelijkheid van Bibliotheek.nl (in opdracht van SIOB). Deskundigheidsbevordering wordt afgestemd met door de Rijksoverheid gecertificeerde onderwijsinstellingen (en/of met de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken). Verder wordt er binnen de projecten zoveel mogelijk gebruik gemaakt van wat ontwikkeld en bewezen succesvol is. Er worden zo weinig mogelijk nieuwe producten ontwikkeld.

7.1 BoekStart

BoekStart heeft stevig voet aan de grond gekregen de afgelopen jaren. De reacties en resultaten zijn positief. Vóór de start van Kunst van Lezen was het aantal babyleden bij deelnemende bibliotheken vrijwel nihil. De situatie in september 2011 toont een flinke toename van het aantal babyleden.

Indicatie gemiddelde resultaten Boekstart september 2011

Bereik in % van het aantal verstuurde brieven	**Aantal nieuwe babyleden per bibliotheek**	**Aantal actieve babyleners per bibliotheek**
40 %	**193**	**111**

Bereik onder bibliotheken november 2011:

- 100% van de PSO's doet mee (11 PSO's en 4 grote steden hebben BoekStart-coördinatoren aangesteld).
- 78% van de basisbibliotheken doet mee (circa 130 van de 166)
- 65% van de vestigingen doet mee (circa 674 van de 1030 vestigingen)

Ruim 65% van de bibliotheekvestigingen heeft nu dus een BoekStartafdeling. Inmiddels zijn meer dan 50.000 Nederlandse baby's bereikt.

Najaar 2011 zijn de eerste proeven beëindigd van BoekStart in de Kinderopvang. In november 2011 is het overdrachtsdocument gereed waarmee BoekStart in de kinderopvang landelijk ingevoerd kan worden in 2012.

Kunst van Lezen wil in de periode 2012 -2015 met BoekStart het volgende bereiken:

BoekStart voor baby's:

- Eind 2012 zijn 155 Basisbibliotheken (93%) in ten minste 1 vestiging voorzien van BoekStart voor baby's. 80% van de vestigingen is 'BoekStartproof'. Dit zijn rond de 800 vestigingen. Het is niet realistisch om te verwachten dat er hierna nog veel aanwas mogelijk is. Vestigingen worden gesloten of zijn te klein om een BoekStarthoek te herbergen.

- Een direct te gebruiken boekpromotiepakketje voor baby's is een belangrijke incentive om ouders te overreden hun baby lid te maken van de bibliotheek en in een vroeg stadium te beginnen met voorlezen. Dit pakketje dient dan ook structureel binnen BoekStart aangeboden te blijven worden. Tot en met 2015 verstrekt Kunst van Lezen dit pakketje via de bibliotheken aan de ouders. Na 2015 zal de sector (in samenwerking met sponsors) zelf de financiering van het pakketje moeten organiseren.

- Continuering en versteviging van BoekStart voor baby's door middel van massacommunicatie en aandacht in detailhandel, met name in de boekhandel. Inmiddels zijn met de boekhandel op brancheniveau gesprekken gestart om de positie van BoekStart als sterk merk grotere bekendheid en verspreiding te geven.

BoekStart in de Kinderopvang

- Uitbreiding van BoekStart naar de Kinderopvang. In 2011 is hiermee in opdracht van Kunst van Lezen geëxperimenteerd door drie PSO's. Op basis van 50 pilots in drie provincies is een overdrachtsdocument opgeleverd. Daarin staat hoe de bibliotheek kinderopvanginstellingen kan betrekken, de juiste collectie boekjes kan samenstellen en deskundigheidsbevordering van pedagogisch medewerkers en leesconsulenten vanuit de bibliotheek kan organiseren. Speciale aandacht zal uitgaan naar de inzet van digitale prentenboeken voor peuters. Vanaf voorjaar 2012 zullen in alle provincies vervolgpilots met deze aanpak worden opgezet. Landelijke uitrol volgt vanaf het najaar van 2012. Streven is dat einde 2015 65% van de basisbibliotheken structureel samenwerkt met de lokale kinderopvang.

Deskundigheidsbevordering: HRM en opleiding

- De door Kunst van Lezen ontwikkelde nascholingscursussen BoekStart worden door trainers vanuit de bibliotheken structureel aangeboden aan bibliotheekpersoneel en pedagogisch medewerkers.

- Aandacht voor leesbevordering op de MBO-opleidingen SPW (onderwijsassistenten en pedagogisch medewerkers) wordt verder versterkt. Hierbij wordt voortgebouwd op de docentengids en workshops 'Competent in leesbevordering' (2011) van Stichting Lezen en CINOP.

Gemeentebeleid

- Intensiever aansluiten bij VVE-beleid dat gemeenten voeren in het kader van de wet OKE. Een vroege start met boeken leidt aantoonbaar tot het terugdringen van taalachterstanden en werkt preventief als het om laaggeletterdheid gaat. Op landelijk niveau zal het belang van BoekStart voor VVE-beleid bij de geëigende organisaties nadrukkelijk op de agenda worden gezet. Bibliotheken zullen voor verdere BoekStartontwikkeling op lokaal niveau aanspraak moeten zien te maken op VVE-middelen.

Ouderparticipatie

- Ouderparticipatie versterken. BoekStart is in beginsel gericht op de brede bevolking. In samenwerking met consultatiebureaus, kraamzorg en kinderopvang zal ernaar gestreefd worden moeilijk bereikbare groepen met potentiële taalachterstanden en laaggeletterdheid beter te kunnen laten aansluiten. Hierbij zullen de goede resultaten op dit vlak van het preventieve bibliotheekprogramma Boekenpret[5] nadrukkelijk worden betrokken.

[5] Boekenpret is een methode die vooral gericht is op autochtone en allochtone gezinnen waar weinig aandacht is voor (voor) lezen.

Onderzoek

- De positie van BoekStart verstevigen door 'evidencebased' onderzoek. Momenteel loopt er aan de Universiteit Leiden een meerjarig wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van BoekStart. Verder worden bibliotheekresultaten (aantal babyleden, aantal uitleningen, ouderbijeenkomsten etc) bijgehouden op basis van een jaarlijkse digitale evaluatie.

Campagne Voorlezen

- In 2013 plant Stichting Lezen het 'Jaar van het Voorlezen'. Zaak is dat een brede bevolkingsgroep gewezen wordt op het belang van voorlezen voor de taalontwikkeling vanaf zeer jonge leeftijd en voor verdere sociale, cognitieve en professionele ontwikkeling. Kunst van Lezen zal zich met extra inzet van Stichting Lezen en SIOB inspannen dit gezamenlijk met Stichting Lezen & Schrijven en CPNB op te pakken.

7.2 De Bibliotheek op school

7.2.1 Basisonderwijs

Expertise, enthousiasme en een goed uitgebalanceerde aantrekkelijk gepresenteerde collectie die aansluit bij de schoolpopulatie zijn kritische succesfactoren binnen de aanpak om kinderen meer boeken met plezier te laten lezen.

Bibliotheek op de Basisschool heeft veel betekend voor de versterking van de relatie tussen bibliotheek en onderwijs. Vanaf begin 2009 zijn 4 pilottranches gehouden, waaraan 173 basisscholen, 46 basisbibliotheken en 7 PSO's deelnamen[6].

Op basis van effectmeting binnen deze tranches is duidelijk geworden dat het aantal jeugdleden op de betreffende scholen na invoering van Bibliotheek op de Basisschool met gemiddeld 65% toeneemt en het aantal uitleningen met gemiddeld 115%.

Als gevolg van de succesvolle aanpak binnen Kunst van Lezen gaat SIOB (geflankeerd door Stichting Lezen) in samenwerking met Bibliotheek.nl (BNL) een landelijke service ontwikkelen onder de noemer **de Bibliotheek op school**. Primair gaat daarbij de aandacht uit naar het basisonderwijs. Deze landelijke service is gebaseerd op de aanpak van de Bibliotheek op de Basisschool, aangevuld met de aanpak binnen de digitale projecten Boek1Boek, Biebsearch jr en Schoolbieb.nl. Dat er veel animo is voor deze aanpak bleek tijdens zes regionale conferenties in november 2011 over de Bibliotheek op school. Meer dan 650 geïnteresseerden, onder wie een groot aantal bibliotheekdirecteuren, wethouders, lokale ambtenaren en vertegenwoordigers uit het onderwijs, werden geïnformeerd over de aanpak om tot professionele bibliotheekbetrokkenheid in het basisonderwijs te komen.

In het plan van aanpak *Digitale Innovatie 2012* heeft SIOB onder de noemer *Digitale Infrastructuur - educatie* de doorontwikkeling van de Bibliotheek op school opgenomen. In 2012 is het van belang dat de geïntegreerde dienstverlening de Bibliotheek op school door de bibliotheeksector op grote schaal geïmplementeerd en

[6] 1e tranche (2009): 35 scholen – 7 basisbibliotheken, 2e tranche (2010): 32 scholen – 6 basisbibliotheken, 3e tranche (2010): 71 scholen – 22 basisbibliotheken en 5 PSO's, 4e tranche (2011): 35 scholen – 11 basisbibliotheken en 2 PSO's.

verankerd gaat worden. Vanuit Digitale Innovatie wordt de infrastructurele kant van de Bibliotheek op school vormgegeven en in aanvulling daarop wordt vanuit het programma Kunst van Lezen een inspanning geleverd om de bestaande diensten op het terrein van leesbevordering inhoudelijk om te vormen tot één integraal pakket voor het primair onderwijs. SIOB zal de implementatiefase van dit project actief begeleiden, Stichting Lezen is daarbij verantwoordelijk voor het leesbevorderingsbeleid. Door BNL zullen op het digitale terrein de voorbereidende slagen gemaakt worden voor de geïntegreerde dienstverlening. Op de NOT van januari 2013 zal de dienstverlening gepresenteerd worden. Kunst van Lezen wil binnen dit kader:

Deskundigheidsbevordering: HRM en opleiding

- Personeel in de bibliotheek ondersteunen door het aanbieden en (door)ontwikkelen van adequate nascholingscursussen en opleidingen georganiseerd door gecertificeerde onderwijsinstellingen. Daarnaast zullen gekwalificeerde bibliotheekmedewerkers (na een degelijk train de trainer traject) bibliothecarissen en leerkrachten trainen in het effectief inzetten van leesbevorderende activiteiten.

- Deskundigheidsbevordering versterken door overdracht van kennis vanuit de kenniscentra bij SIOB en Stichting Lezen. Deze kennis wordt op landelijk, regionaal en lokaal gebied actief gebruikt in de bibliotheken en in de relatie met overheid en onderwijs. Als voorbeeld geldt de brochure 'Meer lezen, beter in taal'.

- Impulsgelden beschikbaar stellen om leesconsulenten een schooljaar vanuit bibliotheken in te zetten. Na dit schooljaar moet de inzet van leesconsulenten betaald worden uit de middelen van de bibliotheek, de school of de gemeente of een combinatie van deze instellingen.

Collectie, kasten en leesplan.nl

- Het collectiebeleid ondersteunen door het vormgeven van collectieplannen (met financiële onderbouwing) die digitaal beschikbaar komen via de website www.debibliotheekopschool.nl onder beheer van BNL

- Impulsgelden beschikbaar stellen om presentatiemeubels aan te schaffen. Een goede presentatie en rangschikking van boeken via de principes van het Makkelijk Lezen Plein maken de toegankelijkheid van boeken voor leerlingen groter.

- Leesplan.nl[7] verder versterken en uitbouwen zodat onderwijs en bibliotheek komen tot structurele, planmatige aanpak van het leesbevorderingsbeleid.

Onderzoek

- Wetenschappelijk onderbouwde effectmetingen laten verrichten om aan te tonen dat een structurele aanpak van de bibliotheek op school positief is voor de taal- en leesontwikkeling van kinderen

- Opbrengsten in kaart brengen en resultaten communiceren op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Daartoe heeft Kunst van Lezen de Monitor de Bibliotheek op school medio 2011 ontwikkeld die vanaf het begin zeer bruikbare resultaten oplevert die een bibliotheek goed kan gebruiken in de dialoog met de school over nut en noodzaak van een structurele aanpak van leesbevordering.

Eind 2015 heeft 75% van de basisbibliotheken een bibliotheek op school op een aantal basisscholen in het werkgebied ingevoerd. We verwachten dan rond de 50% van de leerlingen binnen het werkgebied te bereiken.

[7] Leesplan.nl geeft kinderopvangorganisaties, onderwijs en bibliotheken een handvat om planmatig te werken aan leesbevordering.

7.2.2 Voortgezet onderwijs

In 2012 wordt begonnen met het proefsgewijs introduceren van de Bibliotheek op school in het voortgezet onderwijs. Daarbij wordt de openbare bibliotheek nadrukkelijker verbonden aan (de mediatheken binnen) het voortgezet onderwijs om zodoende gezamenlijk jongeren beter op maat te bedienen met boeken en leesbevorderende en mediawijze activiteiten. Er wordt een aanpak voor het voortgezet onderwijs ontwikkeld waarbij wordt samengewerkt met bewezen succesvolle bibliotheekprojecten zoals Biebsearch VO/ROC en 4you!.

In het plan van aanpak *Digitale Innovatie 2012* staan leesbevordering, de aanpak van jongeren met leesproblemen en het bevorderen van mediawijsheid centraal. BNL zal de producten en diensten toepasbaar maken voor het voortgezet onderwijs (inclusief VMBO en MBO). Kunst van Lezen onderschrijft de aanpak. In gezamenlijkheid wordt door Stichting Lezen en SIOB gekomen tot een innovatieve samenwerking tussen onderwijs- en bibliotheeksector waarbij een goed aanbod en de taal- en leesontwikkeling van leerlingen centraal staan.

Kunst van lezen zal de volgende zaken ondernemen vanaf 2012:

- Onderzoek naar stand van zaken relatie mediatheken voortgezet onderwijs en openbare bibliotheken
- Op basis van resultaten plan van aanpak formuleren, pilotlocaties selecteren
- Impulsgelden beschikbaar stellen om de bibliotheek een actieve rol te laten spelen binnen het VO
- Het ontwikkelen en aanbieden van deskundigheidsbevordering aan mediathecarissen en, onderwijzend personeel binnen de sectie Nederlands.
- Het ontwikkelen en aanbieden van deskundigheidsbevordering aan betrokken personeel van de bibliotheek.
- Praktijkgerichte vertaling van kennis vanuit kenniscentra Stichting Lezen en SIOB.

Op basis van de resultaten van de pilots wordt uiterlijk eind 2013 in nauwe samenwerking met BNL een servicepakket voor het voorgezet onderwijs en MBO vastgesteld. In schooljaar 2014-2015 wordt het ontwikkelde servicepakket voor het VO (inclusief het MBO) landelijk geïmplementeerd. Eind 2015 bereikt de Bibliotheek op school VO 35% van de leerlingen.

7.2.3 Canon als onderdeel van de Bibliotheek op school

De Canon is opgenomen in de kerndoelen van het onderwijs. In nauwe samenwerking met stichting Entoen.nu worden bibliotheken en onderwijs geïnspireerd tot het vertellen en lezen van verhalen die de canonvensters van de Nederlandse geschiedenis tot leven brengen. Het lezen van voornamelijk Nederlandse boeken wordt hierdoor actief gepromoot. Communicatie is de komende jaren een belangrijk onderdeel om de verbinding tussen educatie en leesbevordering te versterken. De ondersteuning van het leesonderwijs door middel van de cultuurhistorische canon wordt daarom vanaf 2012 steviger gekoppeld aan de Bibliotheek op school. Door de PABO-voorleeswedstrijd te koppelen aan Canonvensters worden toekomstige leerkrachten vertrouwd gemaakt met het inzetten van boeken binnen het taalcurriculum van het primair onderwijs. Doordat er in 2011 ook een advieslijst met boeken per venster beschikbaar is gekomen voor 15+ wordt de Canonaanpak geïntroduceerd bij de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. In 2014-2015 is dit structureel gekoppeld aan de Bibliotheek op school VO.

Kunst van Lezen zal binnen dit kader de komende jaren:

- De Canon als onderwerp voor leesbevorderingsactiviteiten veel nadrukkelijker verbinden aan de Bibliotheek op school. Allereerst aan het basisonderwijs, maar de komende jaren ook nadrukkelijk aan het voortgezet onderwijs.

- De jeugdboekenlijst van 350 titels is vanuit www.entoen.nu gekoppeld aan www.leesplein.nl van BNL. Deze lijst wordt de komende jaren geactualiseerd en actief gepromoot via onderwijs, bibliotheek en boekhandel.

- De recent ontwikkelde titellijst per venster (circa 1.000 titels) voor jongeren vanaf 15 jaar (bovenbouw VO) en volwassenen wordt de komende jaren geactualiseerd en actief gepromoot via onderwijs, bibliotheek en boekhandel. Deze lijst is vanuit www.entoen.nu verbonden aan www.literatuurplein.nl en www.jongerenliteratuurplein.nl voor wat betreft de Young Adult titels (beide onderdeel van BNL).

- Wij blijven de PABO voorleeswedstrijd op basis van canonvensters de komende jaren organiseren. De belangstelling vanuit PABO 's is groot en groeiende. In 2011 deden 9 PABO 's mee, in 2012 21 PABO 's.

- De landelijke variant van de voorleeswedstrijd voor brugklassen Read2me! actief ondersteunen. Ook hierbij zijn boeken gekoppeld aan de canonvensters het uitgangspunt.

7.3 Structurele netwerken leesbevordering

Landelijke organisaties, PSO's en basisbibliotheken fungeren in een netwerk. Dat geldt voor het horizontale niveau met directe samenwerkingspartners, maar het geldt evengoed voor verticale netwerken tussen landelijk, provinciaal en lokaal niveau. De landelijke leesbevorderingsnetwerken zijn de schil om de onderliggende onderdelen van Kunst van Lezen. Hierin komt bibliotheekvernieuwing tot uiting. De komende jaren zal Kunst van Lezen de netwerken centraal stellen binnen het programma. Op landelijk niveau wordt daartoe **de Leescoalitie** door Stichting Lezen en SIOB vormgegeven. In de beleidsplannen van beide organisaties zal daar in 2012 op worden teruggekomen.

Gefundeerde onderzoeksresultaten zijn van eminent belang voor beleidsmakers binnen overheden en instellingen. Er zal veel werk worden gemaakt van het naar buiten brengen van resultaten van relevant onderzoek op het terrein van leesbevordering en taalontwikkeling voor diverse doelgroepen. Brochures, webpagina's, leaflets, factsheets, rapporten en boeken zullen gepubliceerd en onder de aandacht gebracht worden. Bibliotheken worden gecoacht op welke wijze relevante informatie op lokaal niveau onder de aandacht te brengen en adequaat in te zetten zodat de bibliotheek als betrouwbare professionele partner kan opereren.

In de komende jaren worden bibliotheekdirecties in het hele land gestimuleerd om professionele leesbevorderingsnetwerken op te zetten c.q. uit te bouwen, zodat geborgd structureel leesbevorderingsbeleid een belangrijk uitgangspunt van beleid is binnen de lokale maatschappelijke omgeving.

Kunst van Lezen zal in dat kader de komende jaren:

- De ontwikkelde netwerkcursus voor het middenkader in de bibliotheek doorontwikkelen naar een HBO-variant voor directies van bibliotheken zodat de strategische lobbykracht van de sector toeneemt. Leesbevordering als maatschappelijk belangrijk onderwerp is daarbij de aanjager.

- Netwerkvorming vanuit bibliotheken stimuleren door scenario's te ontwikkelen over hoe succesvolle leesbevorderingsnetwerken kunnen worden opgezet, zowel op strategisch niveau als op beleidsmatig en uitvoerend niveau.

- Communicatief sterk opereren om zoveel mogelijk partijen en niveaus te voorzien van adequate informatie op het terrein van leesbevordering. Zo blijft Kunst van Lezen (in nauwe samenwerking met

Stichting Lezen en SIOB) krachtige korte folders en nieuwsbrieven uitbrengen voor uitvoerend middenkader en voor het management binnen de bibliotheek, het onderwijs, overheden en andere maatschappelijke instellingen.

8. Budget – globale verdeling 2012-2015

- BoekStart voor baby's en BoekStart in de Kinderopvang – 40% budget (1,15 mio euro per jaar)
- Bibliotheek op school – 25% budget (ca 700.000 euro per jaar).
- Ondersteuning leesonderwijs cultuurhistorische canon - 10% budget (ca 290.000 euro per jaar)
- Netwerken leesbevordering - 10% budget (ca 290.000 euro per jaar)
- Overhead landelijke organisatie en coördinatie - 10% budget (ca 290.000 euro per jaar)
- Communicatie algemeen – 5% (ca 150.000 euro per jaar)

Bijlage bij Actieplan 2012 – 2015 – Jaarplan Kunst van Lezen 2012

Inleiding

Deze bijlage hoort bij het Actieplan Kunst van Lezen 2012 – 2015. In dit jaarplan 2012 zetten we uiteen wat we in 2012 gaan ondernemen. De corresponderende begroting is apart opgenomen. Het jaarplan 2012 is per onderdeel genummerd.

1. BoekStart in Nederland 2012

Actie 2012

- BoekStart voor baby's wordt in 2012 in het hele land ingevoerd.
- De laatste 150 bibliotheekvestigingen worden BoekStartproof gemaakt
- BoekStart in de Kinderopvang wordt gestimuleerd met een impulspremie van 2500 euro per deelnemende kinderopvanglocatie:

Aanvraag 2012 BoekStart:

- 150 vestigingen BoekStartproof
- 30.000 koffertjes met inhoud en promotiemateriaal
- 15.000 x aanvullende financiering (10 euro per bereikte baby) voor personeel, presentatie e.d.
- Ondersteuning 240 locaties Kinderopvang
- Aanwezig op congressen Kinderopvang, Kraamzorg e.d.

2.1 de Bibliotheek op school

Actie 2012

- In 2012 wordt de aanpak van de Bibliotheek op school (aandacht voor leesbevordering en mediawijsheid) binnen het basisonderwijs verbreed.
- Bibliotheken zetten adequaat opgeleide leesconsulenten op scholen in.
- Geschikte boekenmeubels worden aangeschaft op deelnemende scholen.
- Landelijke collectie-adviezen per groep worden ontwikkeld om tot meer efficiency te komen.
- Een toenemend aantal leerkrachten wordt tot leescoördinator opgeleid door trainers vanuit de bibliotheek.
- Binnen het voortgezet onderwijs wordt de Bibliotheek op school proefsgewijs ingevoerd door het stevig verbinden van openbare bibliotheken aan mediatheken.

2.2 Canon als onderdeel van de Bibliotheek op school

Actie 2012

- De ondersteuning van het leesonderwijs door middel van de cultuurhistorische canon wordt in 2012 stevig gekoppeld aan de Bibliotheek op school.
- Toekomstige leerkrachten worden door middel van de PABO-voorleeswedstrijd 2012 (gekoppeld aan Canonvensters) vertrouwd gemaakt met het inzetten van boeken binnen het taalcurriculum van het primair onderwijs.
- Vanaf 2012 wordt de advieslijst met boeken per venster voor 15+ actief gepromoot bij leerlingen binnen de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.
- De voorleeswedstrijd Read2me! voor brugklassen wordtgekoppeld aan de Canonvensters waarbij uit beide boekenselecties boeken gekozen kunnen worden.
- Promotie via de bibliotheek blijft in 2012 een belangrijk onderdeel om de verbinding tussen educatie en leesbevordering te versterken.
- In 2012 willen we de detailhandel en met name de boekhandel nauwer betrekken bij het promoten van de boeken die bij de canonventers zijn geselecteerd.

Aanvraag 2012 de Bibliotheek op school en Canon

- Stimuleringsbudget tegemoetkoming inzet leesconsulenten
- Organisatie cursussen voor leesconsulenten en leescoördinatoren
- Cursusontwikkeling voortgezet onderwijs voor mediathecarissen en leesconsulenten
- Landelijke collectie-adviezen opstellen iom sector
- pilots VO via PSO's en basisbibliotheken
- Voorleeswedstrijd PABO's uit boeken behorend bij vensters Canon
- Voorleeswedstrijd Read2me! uit boeken behorend bij de Canon
- Jeugdboekenredactie titellijsten
- 15+ redactie titellijsten
- Promotiebudget Canon

3. Netwerken Leesbevordering

Actie 2012

- In 2012 worden bibliotheekdirecties meer bedreven in het opzetten en uitbouwen van professionele leesbevorderingsnetwerken onder de hoede van de PSO's, zodat een landelijk geheel van leesbevorderingsnetwerken ontstaat.
- Het helder communiceren van (deels zelf) gegenereerde relevante onderzoeksresultaten naar politiek en instellingen staat centraal.

Aanvraag 2012 Netwerken

- Cursusontwikkeling netwerken HBO
- Organisatie cursussen netwerkvorming
- Netwerkimplementatie in 24 gemeenten (2 per provincie)
- PSO-begeleiding in 12 provincies

4. Coördinatie en communicatie van het programma

4.1 Programmaorganisatie 2012

Voor de aansturing van de programmaonderdelen is in 2012 een centrale rol weggelegd voor zowel Stichting Lezen als het SIOB. Om budgetten niet te versnipperen en de coördinatie niet nodeloos ingewikkeld te maken is door beide organisaties gekozen voor een gezamenlijke projectbegeleiding door een speciaal vrijgemaakte projectleider die voor beide organisaties werkt.

In deze constructie doen beide organisaties samen deze aanvraag. De beschikbare financiën voor de onderdelen worden beheerd door Stichting Lezen. Stichting Lezen zal als penvoerder van het project zorgen voor een degelijke budgetbewaking en een financiële rapportage per programmaonderdeel.

In 2009 en 2010 is het werk voor Kunst van Lezen deels verzet door medewerkers van beide instellingen. Door de omvang van het programma worden regelmatig freelance mensen op projectbasis ingehuurd. In 2012 blijft structurele (freelance) menskracht benodigd om de werkzaamheden goed uit te voeren.

De projectleider is verantwoordelijk voor de algehele gang van zaken en legt daarover verantwoording af aan de directie van Stichting Lezen en de directie van SIOB. De projectleider is tevens verantwoordelijk voor de communicatie met de begeleidende ambtenaar van het ministerie van OCW. Er is een programmaraad die bestaat uit een vertegenwoordiger van OCW en de directeuren van Stichting Lezen en het SIOB.

De projectleider heeft steeds gezorgd dat er per onderdeel ondersteuning kwam van SIOB en Stichting Lezen. Deze ondersteuning komt voornamelijk uit het reguliere budget van beide organisaties. Bij SIOB is besloten dat de programmamedewerker Leesbevordering vanuit haar SIOB-contract al haar werkuren aan Kunst van Lezen mag besteden. Bij Stichting Lezen wordt door vrijwel alle medewerkers in meer of mindere mate aan Kunst van Lezen gewerkt. Omdat Kunst van Lezen bij twee mensen zoveel beslag legt op hun werkuren is in 2010 en 2011 de afspraak gemaakt dat een deel van de contracturen van beide medewerkers uit het budget Kunst van Lezen wordt betaald. Het gaat om de projectleider VVE van Stichting Lezen (BoekStart) en de controller van Stichting Lezen. In 2012 stellen we dezelfde werkwijze voor, waarbij naast de parttime inzet van de projectleider structureel in totaal 1,5 fte vanuit Stichting Lezen door Kunst van Lezen wordt betaald. Voor specifieke onderdelen wordt ondersteuning genoten vanuit SIOB en Stichting Lezen die uit de reguliere begrotingen van beide organisaties wordt gefinancierd. Verder zal vanuit het budget de benodigde ondersteunende freelance expertise bekostigd worden. Wij hebben besloten vooralsnog geen overheadkosten in de sfeer van huisvesting en bureaukosten door te berekenen vanuit beide organisaties.

4.2 Communicatie

De zichtbaarheid van de onderdelen dient blijvend aandacht te krijgen op landelijk en lokaal niveau. Daarom is in 2010 en 2011 steeds meer de nadruk gelegd op communicatie van de onderdelen van Kunst Lezen. Daarbij bleek de behoefte aan directe ondersteuning groot. Vanaf medio 2010 hebben we daarom een parttime communicatiemedewerker op freelancebasis ingehuurd die de onderdelen veel meer zichtbaarheid heeft gegeven. Tot nu toe betreft het vooral de interne communicatie naar het bibliotheekveld om zoveel mogelijk bibliotheken te bewegen met Kunst van Lezen-onderdelen te werken. Nu er een kritische massa is bereikt met BoekStart en in mindere mate met de Bibliotheek op school en de Canon zullen de communicatie-inspanningen meer gericht worden op externe doelgroepen. Bijvoorbeeld op voor- en vroegschoolse instellingen en het onderwijs, maar ook richting publiek en dan met name de ouders. Hierbij zal de communicatie richting publiek in 2012 (naast het bibliotheekkanaal) vooral via het detailhandelskanaal lopen.

Aanvraag 2012 Coördinatie en communicatie

- Parttime projectleider
- Parttime inzet twee medewerkers Stichting Lezen
- Inzet van verschillende freelancers op de diverse onderdelen
- Communicatiemedewerker
- Massacommunicatie via bibliotheek en detailhandel

Begroting Kunst van Lezen behorend bij Actieplan 2012-2015 en Jaarplan 2012 20 december 2011

BATEN	2012	2013	2014	2015
Directe opbrengsten				
Publieksinkomsten				
Sponsorinkomsten				
Overige inkomsten				
Indirecte opbrengsten				
Totale Opbrengsten				
Subsidie OCW	2.930.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Subsidie provincie				
Subsidie gemeente				
Overige subsidies/bijdragen				
Subsidies uit publieke middelen				
Bijdragen uit private middelen				
Bijdragen van fonds				
Totale Subsidies/Bijdragen				
TOTALE BATEN	2.930.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
LASTEN	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
ACTIVITEITENLASTEN				
BoekStart voor baby's				
BoekStart Kinderopvang				
Activiteitenlasten personeel				
BoekStart voor baby's	550.000	550.000	550.000	550.000
BoekStart Kinderopvang	600.000	520.000	520.000	520.000
Activiteitenlasten materieel	**1.150.000**	**1.070.000**	**1.070.000**	**1.070.000**
De Bibliotheek op school PO				
De Bibliotheek op school VO				
De Bibliotheek op school Canon				
Activiteitenlasten personeel				
De Bibliotheek op school PO	500.000	400.000	400.000	400.000
De Bibliotheek op school VO	200.000	300.000	300.000	300.000
De Bibliotheek op school Canon	290.000	290.000	290.000	290.000
Activiteitenlasten materieel	**990.000**	**990.000**	**990.000**	**990.000**
Netwerken leesbevordering				
Activiteitenlasten personeel				
Netwerken leesbevordering				
Activiteitenlasten materieel	**290.000**	**290.000**	**290.000**	**290.000**
Totale Activiteitenlasten	**2.430.000**	**2350.000**	**2.350.000**	**2.350.000**
BEHEERLASTEN Alle Programmaonderdelen				
Totale beheerlasten personeel	**400.000**	**400.000**	**400.000**	**400.000**
Totale beheerlasten materieel	**100.000**	**100.000**	**100.000**	**100.000**
Totale beheerlasten	**500.000**	**500.000**	**500.000**	**500.000**
TOTALE LASTEN	**2.930.000**	**2.850.000**	**2.850.000**	**2.850.000**